Houd Nederland Xylella-vrij

Er zijn grote zorgen over de opmars van de bacterieziekte *Xylella fastidiosa* vanuit Zuid-Europa. De bacterie, die bij olijfbomen de gevreesde olijvenpest veroorzaakt, is aangetroffen in Italië, Spanje, Portugal en Zuid-Frankrijk. Een uitbraak van *Xylella* in Nederland kan grote economische gevolgen hebben voor de boom- en vaste plantensector, de perk-, kuip- en potplantensectoren en het openbaar groen. *Xylella* is niet schadelijk voor mensen en dieren. Deze factsheet bundelt de beschikbare kennis rond het quarantaine-organisme *Xylella fastidiosa* en wat ú kunt doen om introductie van deze schadelijke bacterie te voorkomen.

Verspreiding en symptomen

De bacterieziekte *Xylella fastidiosa* kan voorkomen in een groot aantal plantensoorten (ruim 350). Bijna het gehele boomkwekerijassortiment, een aantal vaste planten én veel perk-, kuip- en potplanten lopen risico.

De belangrijkste waardplanten in Europa zijn:
- *Lavandula dentata*
- *Nerium oleander*
- *Prunus dulcis*
- *Citrus*
- *Olea europaea* (olijf)
- *Polygala myrtifolia* (vleugeltjesbloem)
- *Coffea spp* (koffie)

maar ook *Catharanthus roseus*, *Lavandula spp.*, *Rosmarinus officinalus (syn Salvia rosmarinus)*, *Vitis vinifera*, *Hebe*, *Prunus spp*, *Spartium junceum* en *Vinca*.

De bacterie wordt verspreid door xyleem-zuigende cicaden (ongeveer 0,5 centimeter groot), met name schuimcicaden en felgekleurde cicaden met de kleuren rood-zwart, geel-zwart of bruin-zwart. Deze insecten voeden zich met sap uit houtvaten (xyleem). Ze nemen vervolgens *Xylella* op en kunnen op deze manier binnen korte tijd andere planten besmetten.

Bij geïnfecteerde planten raakt het watertransport verstoord. Planten blijven vaak lang symptoomloos. Daarna treden verschijnselen op zoals:
- verdroging van het blad
- afstervende takken, planten en bomen
- bruinverkleuring van bladranden (bladverschroeiing)
- bruine plekken met afstervend bladweefsel
- bladvergeling (tussennervige chlorose)
- achterblijven in groei, dunner wordende kruin

Deze verschijnselen komen overigens vaker voor en hoeven niet per se door *Xylella* te worden veroorzaakt.

Mechanische overdracht van *Xylella*, door handelingen aan een besmette plant, vindt niet plaats (behalve bij enten). Als u onbewust een besmette plant op uw bedrijf binnenhaalt, bestaat het risico dat *Xylella* via cicaden overgedragen wordt naar andere planten.

Voor symptomen op verschillende gewassen kunt ook u de website van EPPO raadplegen (European and Mediterranean Plant Protection Organisation). Zie https://gd.eppo.int/taxon/XYLEFA/photos.

Maatregelen overheid

Bij een vondst van *Xylella* dient de overheid, op basis van Europese regelgeving, verstrekkende maatregelen te nemen om de bacterie uit te roeien. Rond de bron zal een gebied met een straal van 2,5 km worden afgebakend. Uit dit gebied mogen geen waardplanten van *Xylella* verhandeld worden. Dit gebied blijft één tot vijf jaar in stand, afhankelijk van de uitroeiingsmaatregelen en de monitoringsresultaten.

Vondst en onderschepping

De wetgeving maakt een onderscheid naar **onderschepping** en een **vondst**. Bij een onderschepping is *Xylella* aangetroffen in een recent geleverde handelspartij en heeft verspreiding van *Xylella* nog niet kunnen plaatsvinden. Dit blijkt o.a. uit de afwezigheid van besmette insecten. De gevolgen blijven dan beperkt tot de aangetaste partij. Deze partij wordt sowieso vernietigd.

Bij een vondst zijn er twee mogelijkheden: een vondst met verspreiding en een vondst zonder verspreiding. Bij een vondst zonder verspreiding kan het afgebakende gebied worden verkleind naar een straal van 0,5 km, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.

Bij een vondst met verspreiding is een afbakening nodig van een gebied met een straal van 2,5 km.

In de afgebakende gebieden worden de besmette partijen vernietigd, evenals de gezonde waardplanten in de directe omgeving van de besmette partijen.

Actuele informatie

Check de actualiteit rond *Xylella*, er zijn vaak nieuwe ontwikkelingen. Blijf op de hoogte via de website van de NVWA: www.nvwa.nl/xylella.

U vindt hier actuele informatie over onder meer:
- De waardplantenlijst: deze wordt regelmatig aangepast;
- Symptomen van de ziekte en de vectoren;
- Lijst van vrije landen en gebieden; te raadplegen wanneer u plantmateriaal importeert uit landen buiten de EU.

Symptomen

Foto's: NVWA

Let op bij inkoop

Let bij inkoop op de volgende aspecten

- Bezoek de leverancier waar u plantmateriaal inkoopt en controleer waar het uitgangsmateriaal dat dit bedrijf heeft vandaan komt;
- Wat is de voorgeschiedenis van het plantmateriaal? Op welke bedrijven heeft het hiervoor gestaan?
- Wordt er hygiënisch gewerkt op deze bedrijven?
- Hoe wordt op deze bedrijven ziekten en plagen voorkomen?
- Controleer of er cicaden aanwezig zijn van 0,5 cm (schuimcicaden en felgekleurde cicaden);
- Controleer of er ziekten en/of onkruiden aanwezig zijn (sommige onkruiden zijn óók waardplanten, bijvoorbeeld klaver en grassen).
- Maak afspraken met uw leverancier over hygiënemaatregelen, controles en schoon fust;
- Wees extra alert op aankoop van materiaal uit:
  - Zuid- en Midden-Amerika en de zuidelijke staten van de VS. Hiervoor gelden importbeperkingen. Zie de site van de NVWA voor de lijst met waardplanten, gereguleerd bij import in Nederland en EU;
  - Zuid-Italië;
  - Zuid-Frankrijk, Spanje en Portugal ;
- Wees extra alert op aankoop van waardplanten.

Let op bij aankomst

- Controleer op aanwezigheid van een plantenpaspoort en de vermelding van een traceerbaarheidscode (achter de letter C);
- Zorg dat het plantmateriaal schoon binnenkomt;
- Controleer op aanwezigheid van onkruiden en xyleem zuigende cicaden van 0,5 cm groot;
- Zet de partijen in een aparte ruimte of ten minste goed gescheiden van andere partijen planten;
- Bij twijfel over een eventuele aantasting: zet verdachte planten in een afgescheiden ruimte en neem direct contact op met de keurmeester van Naktuinbouw of met de NVWA.

Let op bij bedrijfsvoering

- Houd de handelingen aan partijen planten op het bedrijf goed bij in uw administratie (zoals gewashandelingen en verplaatsingen);
- Zorg dat plantmateriaal vanaf binnenkomst tot en met aflevering goed te traceren blijft;
- Gebruik een traceerbaarheidscode om percelen en compartimenten aan te duiden.
- Bij de *Citrus, Coffea, Lavandula dentata, Nerium oleander, Olea europaea, Polygala myrtifolia* en *Prunus dolcis* is een traceerbaarheidscode op het plantenpaspoort verplicht bij aflevering
- Gebruik per rij of compartiment apart ontsmet gereedschap (mesjes, snoeischaren);
- Voer gewaswerkzaamheden altijd in dezelfde werkrichting uit;
- Onderzoek het gewas op xyleem-zuigende cicaden en bestrijd deze. Noteer dit ook goed in uw administratie;
- Voer onkruidbestrijding uit. Sommige onkruiden zijn waardplanten van *Xylella* (bijvoorbeeld grassen en klaver);
- Monitor op mogelijke afwijkingen en symptomen in het gewas. Laat bij twijfel planten onderzoeken door Naktuinbouw of NVWA. Markeer deze planten en isoleer ze.

Algemeen veiligheidsaspect

Plaats niet zonder ingangscontrole plantmateriaal van anderen op uw bedrijf. Ook niet als wederzijdse dienstverlening. Verifieer eerst de herkomst en maak een risico-inschatting.

Vragen en informatie

Heeft u nog vragen of wilt u meer informatie? Raadpleeg dan de website: www.nvwa.nl/xylella. Tijdens kantooruren kunt u contact opnemen met de NVWA, via 0900-0388. Ook kunt u contact opnemen met uw keurmeester van Naktuinbouw (071 332 62 88).

Foto's LTO Nederland • Versie: augustus 2022

Royal Anthos
LTO Nederland bomen, vaste planten en zomerbloemen
Glastuinbouw Nederland morgen groeit vandaag
Plantum
nak tuinbouw
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
TUINBRANCHE NEDERLAND
Productschap Tuinbouw
VBN